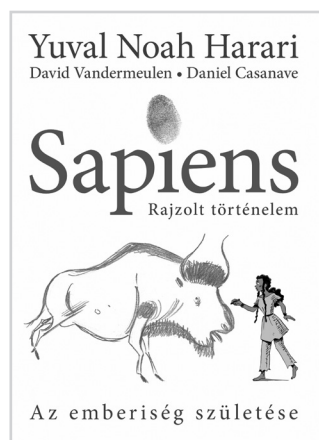

MARJAI PETRA LILLA ÉS GYÖRFI KATA

A fikció hatalma

Yuval Noah Harari napjaink sztártörténésze. Több is anélkül: filozófus és közíró, olyan „világmagyarázó”, aki a jelen életmódkérdéseivel, társadalmi problémáival foglalkozik. Kritikusai szerint éppen emiatt gyanús: aki mindenhez ért, talán mégsem elég elmélyült és alapos. Ugyanakkor Harari kétségtelenül közérthetően, művelten, és ami fontos, szívesen beszél a „dolgok állásáról”. Mint kiderült, az információk özönében és a szisztematikusan félretájékoztatás korszakában nagyobb szükségünk van a tőle remélt hiteles információkra az emberiség múltjáról, jelenéről és lehetséges jövőjéről, mint valaha. Ezt Harari is felismerte, és mára profi csapat segít neki a kutatásban, előadásai megszervezésében és könyvei népszerűsítésében, inspiráló művei pedig újabb híveket toboroznak a szerzőnek. A belga David Vandermeulen és a francia Daniel Casanave maguk keresték meg Hararit, hogy képregényben dolgozzák fel első nagy sikerű művét, a *Sapiens*-t. Négy részt terveznek, egyelőre az elsővel készültek el, és a koronavírus-járvány kitörése után befejezett *Az emberiség születése* rögtön magyarul is megjelent.

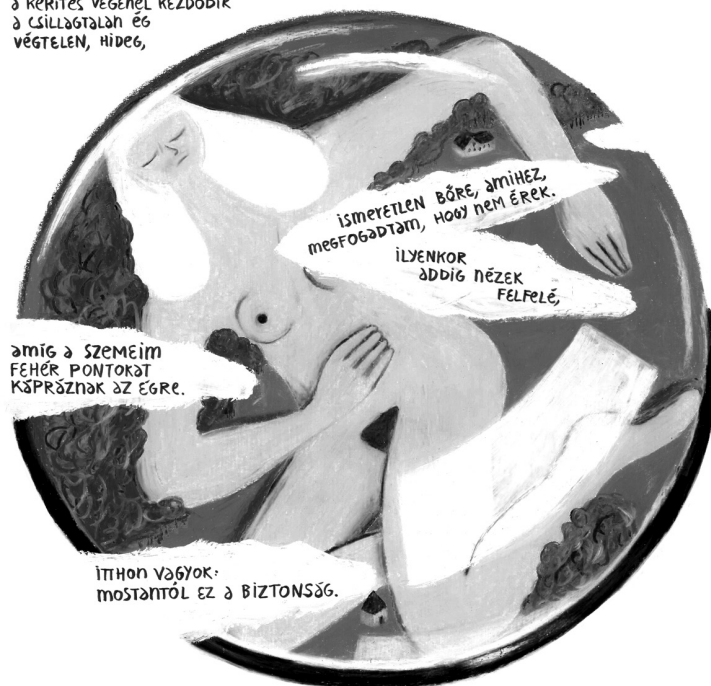
A *Sapiens* kapcsolódik legszorosabban Harari tanult szakmájához. *Az emberiség rövid*

története alcímű, eredetileg 2011-ben megjelent könyv egységes folyamatként látta a Homo sapiens történetét az ősember „kognitív forradalmától” az ókor tudományos forradalmáig. Az új kutatásokat nem közlő, inkább az emberiség őstörténetéről versengő narratívák ütköztetését és a közöttük történő navigálást célzó könyv fő állítása szerint az emberi fajok (így a Sapiens mellett a neandervölgyi ember vagy a Homo erectus) közül azért a miénk maradt életben és vált domináns fajjá a bolygón, mert a szűk család, törzsi közösségek határain túl is képes volt összefogni fajtársaival. A fikció hatalma szervezte egységbe az embereket, a nemzetbe, a vallásba vagy a művészetbe vetett hit idegeneknek is közös célokat adhatott.

Egy ilyen sűrű ismeretterjesztő szöveget nem könnyű izgalmas képregényben feldolgozni, Vandermeulenék viszont egészen kiválóan oldják meg a feladatot. A főhős maga Harari, aki különböző (fiktív) mellékszereplőkkel diskurálva, hétköznapi szituációkba helyezve zúditja az olvasóra a rengeteg információt, de Casanave nagyszerű ritmusérzékének és játékos rajzi világának köszönhetően ezt legfeljebb néhány oldalon érezzük nehézkesnek. Bravúr, hogy a tudományos zsargonnal teli történelemlecke adagolása közben is sikerül a fontosabb figurák – így egy indiai biológus vagy a képregénybeli képregényhősként megjelenő Prehisztorikus Bill – egyénítése. Az alkotók olyan szórakoztatóan adják elő Harari érvelését, hogy pusztán munkájuk színvonalával, eleganciájával meggyőznek róla, a történelemnek mindenben igaza van. Ez azonban korántsem biztos, mert Harari olyan állításokat

„A KÉRÉS VÉGÉN KEZDŐDIK
A CSILLAGTALAN ÉS
VÉGTELEN, HIDEG,

is tesz, amelyek megítélése a tudományos közösségben sem egységes. Az adaptációs forráshoz való kritikus viszonyulás persze nem feltétlen elvárás, de a tudományos téma miatt az alkotók ezúttal talán nagyobb teret szentelhetek volna ősi emberi tulajdonságunk, a kétkedés kifejezésének.

A fikció hatalmáról és a gondolatok kontrollálásának kísérletéről szól a 20. század egyik kulcsregénye is, amelynek a hatása jóval túlmutat az irodalomtörténeten. Az 1984 klaszszikus, tehát örökké aktuális – erre építhetett a brazil Fido Nesti, amikor új képregényben dolgozta fel Orwell munkáját. Az állampolgárok totális megfigyelése, az iparszerű áhírgyártás és a média által épített alternatív valóságok napjaink súlyos közéleti-politikai problémái közé tartoznak, az elkövetetten szocialista Orwellnél pedig kevesen gondolták végig következetesebben, hogy mi

történik, ha a diktatúra alávetettjei elméjét is átforgatja csápjáival. Nesti a regény szövegének felhasználásával, a történetben eszközölt változtatások nélkül, nyomasztó, szürkésbarna képi világgal meséli újra az 1984-et. Az elbeszélői ötletek hiányát magabiztos és egyéni rajzok ellensúlyozzák. Karikatúra és pszichedélia, társadalmi pusztulás és végletes egyéni kiszolgáltatottság – mire Nesti adaptációjának végére érünk, az életkedvünk is elmegy. De talán éppen erre van szükség ahhoz, hogy józanul, kritikusan mérjük fel, milyen rendszerben élnek Orwell szereplői, és hol élünk mi magunk.

Yuval Noah Harari – David Vandermeulen – Daniel Casanave: *Sapiens 1. – Rajzolt történelem.* Színes, keményfedeles, 248 oldal. Kiadó: Animus.

George Orwell – Fido Nesti: *1984.* Színes, puhafedeles, 224 oldal. Kiadó: Helikon.

KRÁNICZ BENCE